

Konjunkturbarometer Q3 2024

Den tyska smittan tilltar

Trots förväntningar på återhämtning 2024 står svensk industrikonjunktur stilla. Särskilt kemibranschen påverkas av en försiktig global konsumtion och svag tysk ekonomi, där sju av tio företag ser negativa effekter. Många företag behåller personalstyrkan för att vara redo när konjunkturen vänder, vilket nu väntas ske tidigast andra halvåret 2025.

I kristallkulorna hos många prognosmakare för ett år sedan syntes en tydlig konjunkturljusning år 2024 driven av vikande inflation och fallande räntor, inte minst under andra halvåret. Men den svenska industrikonjunkturen vill inte ta fart.

Facit för 2024, när endast två månader återstår av året, är förvisso minskade marknadsräntor, men konsumtions- och riskaptiten

bland hushåll och företag på viktiga exportmarknader har inte vaknat till liv. Möjligen skulle man kunna se det som en skepsis hos företag och hushåll om att i osäkra tider inte genast börja spendera när finansiellt andrum äntligen börjar ges.

Svensk kemiorienterad industri, det vill säga den femtedel av svensk industri som utgörs av raffinaderi, kemi-, plast-, gummi- och läkeme-

delsproduktion, påverkas i allra högsta grad av denna internationella ”spenderar skepsis”.

Tredje kvartalet innebar samma produktionsvolym som för ett år sedan. Jämförelsekvartalet, Q3 2023, var dessutom ett kvartal av vikande volymer, varför jämförelsen inte heller var utmanande. Leveranserna på den avgörande exportmarknaden var mer eller mindre oförändrade

Bild 1. Ikem-index för perioden Q3 2016–Q3 2024 över inhemsk försäljning samt export.

Volym i årstakt. Indexvärden under 100 markerar avmattning (kontraktion). Källa: IKEM

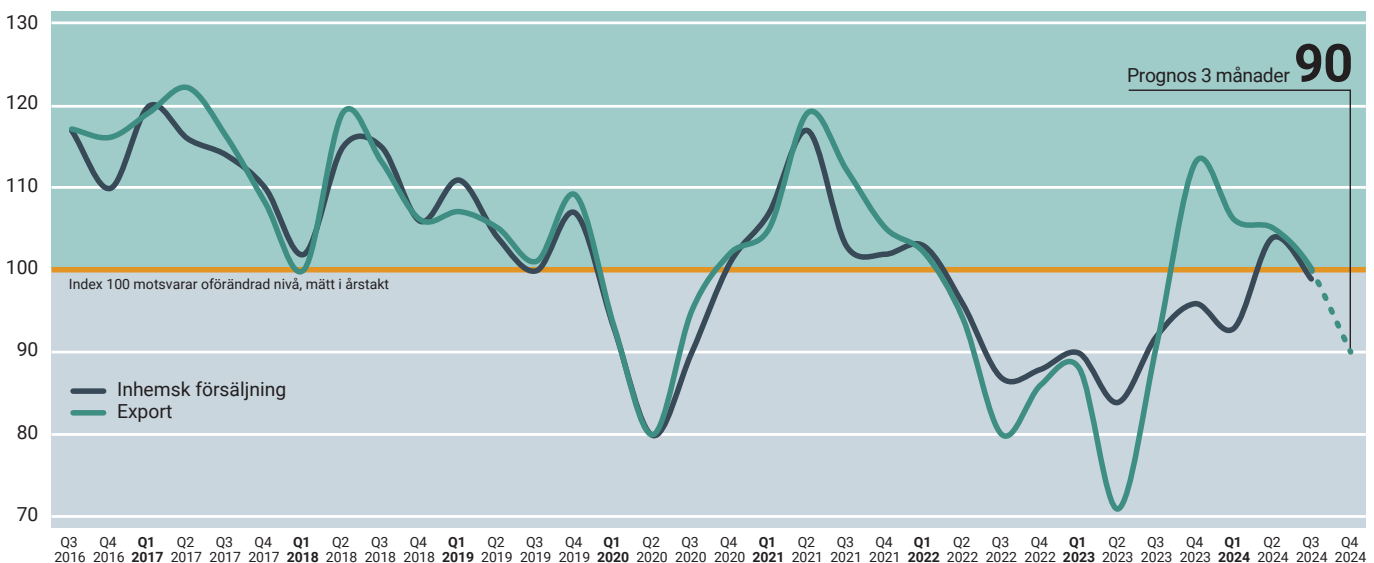

Bild 2. IKEM-index uppbruten på delbransch.

Q3 2024. Index 100 motsvarar neutral utveckling, årstakt. Värden under 100 representerar en minskning. Maxvärde 150, minvärde 50. Källa: IKEM

	Inhemskt leveranser, volym	Leveranser till exportmarknaden, volym	Antal anställda	Investeringar	Kostnaden för rå/insatsvara	Kostnad för energiförbrukning (el/gas)	Kostnad för transporter	Företagets lönsamhet (EBIT-marginal)
Plast/gummi	92	103	98	107	97	85	98	93
Kemi/raff	106	104	105	91	98	100	112	97
Läkemedel	95	95	95	98	101	100	101	98
Totalt	99	100	99	96	99	99	105	97

Bild 3. I förhållande till företagets produktionsprognoser från andra kvartalet, hur slutade tredje kvartalet? Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff	Totalt
Mycket bättre	0%	0%	3%	1%
Bättre	13%	1%	33%	15%
I linje med prognos	42%	88%	46%	66%
Sämre	45%	11%	18%	18%
Mycket sämre	1%	0%	1%	0%

Bild 4. IFO-index, stämningläget på 6 månaders sikt inom det tyska näringslivet.

Indextal under 100 indikerar svagt stämningläge, kontraktion. Källa: Macrobond

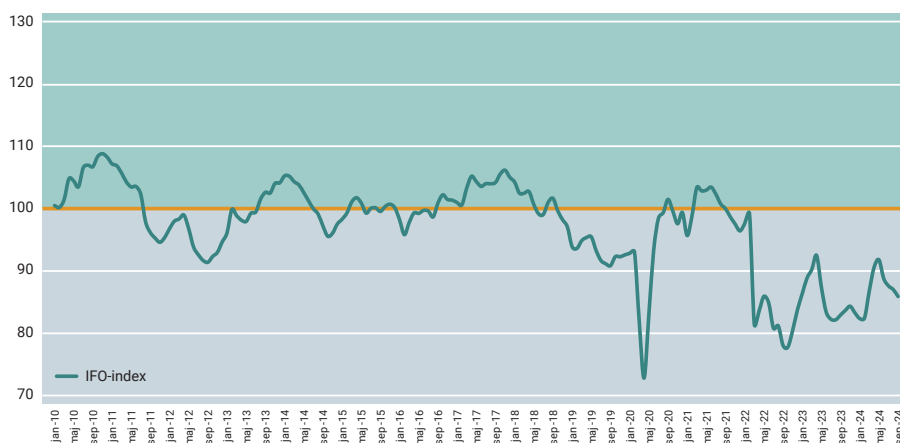

Bild 5. Har ert företags försäljning påverkats (negativt) direkt eller indirekt av lågkonjunkturen inom den tyska industrin? Källa: IKEM

	Plast/gummi	Kemi/raff	Plast/gummi och kemi totalt
Ja, tydligt	3%	35%	26%
Ja, en del	53%	22%	31%
Ja, en mindre del	14%	7%	9%
Nej	18%	35%	30%
Nej, men är rädda för det längre fram	11%	1%	4%
Vet ej	0%	1%	0%

inom samtliga delbranscher, strax under eller strax över index 100.

Volymutvecklingen prickade i princip in prognosen som redovisades i förra konjunkturbarometern. Få företag överraskades av utvecklingen i kvartalet, de små avvikelserna från prognos på upp- och nedsidan tog ut varandra.

Plast- och gummiföretagen utgör den bransch som utmärker sig. 46 procent av företagen inom branschen hade en sämre utveckling i kvartalet än förväntat, mot 13 procent med en starkare utveckling.

Tysklands utförslöpa slår brett

En viktig orsak till varför den svenska industrin inte vill ta fart är kopplade till problemen i den tyska industrin, vilket också har beskrivits i IKEM:s konjunkturbarometrar under det senaste året.

Tyskland är det enskilt viktigaste exportlandet för medlemsföretagen och konsekvenserna av en svag tysk industrikonjunktur är därför svåra att värja sig mot. Bland plast-, gummi- och kemiproducenterna anger knappt 7 av 10 företag att de påverkats negativt av förhållandena i Tyskland. Hela 35 procent av kemiföretagen anger att de påverkats tydligt negativt.

Med tanke på att ledande indikatorer från den tyska industrin (exempelvis IFO-index) pekar fortsatt nedåt är det kortsiktigt svårt att se en vändning i sikte. De tyska problemen är delvis av strukturell karaktär kopplade till en nedmonterad tysk energiproduktion, delvis att fordonsindustrin inte förmåtts elektrifiera i samma takt som kinesiska företag. Också på medellång sikt är det därför svårt att se hur en tysk industrirekyl skulle kunna gestalta sig.

När vänder konjunkturen för IKEM-industrierna?

Så när förväntas konjunkturen ta fart på ett globalt plan? De ledande prognosinstituten IMF och OECD räknar med att BNP globalt ligger kvar på samma tillväxtnivå 2025 som under innevarande år, men de räknar med regionala tillväxtförskjutningar där USA växlar ned samtidigt som Eurozonen växlar

upp. Eurozonens förväntade tillväxt ligger på cirka 1,5 procent nästa år. I ljuset av en nästan obefintlig tillväxt 2024 är det en tillnyktring, men fortfarande på nivåer som signalerar lågkonjunktur. För Kina förväntas ytterligare ett år av "modest" tillväxt med motvilliga konsumenter som tydligt sänke.

Den kortsiktiga prognosen från IKEM:s medlemsföretag vad gäller utsikterna för Q4 visar sammanvägt på ett volymtapp (årstakt). Läkemedelsbranschens förväntade volymtapp i kvartalet väger där tungt. Plast- och gummiföretagen ser en viss volymtillväxt i Q4 medan kemiföretagen och raffinaderierna endast räknar med att nå upp till fjolårets volymer.

Att hela 92 procent av medlemsföretagen ännu inte noterat någon konjunkturvändning är med ovan beskrivning helt följdriktigt. På ett övergripande plan ligger vändningen för de flesta företag längre fram. Vartannat företag räknar med en återhämtning först andra halvåret 2025.

Uppbrutet på delbransch är optimismen störst för plast- och gummiföretagen där 60 procent ser en vändning senast under första halvåret 2025. Motsvarande siffra för kemiföretag och raffinaderier är 41 procent. Samtidigt är självfallet osäkerheten i alla prognoser som sträcker sig längre än tre månader förhållandevis stora. En fjärdedel av kemiföretagen och raffinaderierna vågar inte alls ha en uppfattning om när vändningen kommer, vilket illustrerar ännu tydligare att sikten framåt är kantad av hinder.

Plast- och gummiföretagen sticker ut i positiv bemärkelse med en andel om knappt 30 procent som anger att de inte varit inne i en lågkonjunktur (21 procent) eller att det redan vänt upp igen (8 procent).

Bild 8. Vid en tydlig konjunkturförbättring, vilken är er bedömning avseende företagets personalstyrka kopplat till kapacitetsutnyttjandet? Vi tror företaget...

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff	Totalt
Måste öka personalstyrkan	52%	1%	16%	13%
Klär sig med befintlig personalsstyrka	48%	89%	84%	82%
Vet ej	0%	10%	0%	5%

Bild 6. Mätt i årstakt, hur ser företagets prognos ut för de kommande 3 månaderna avseende produktionen (volym), antal anställda och inköpspriser?

Index 100 motsvarar oförändrad nivå. Maxvärde 150. Källa: IKEM

	Produktion (volym)	Antal anställda	Priser på energi (gas/el)	Priser på rå-/insatsvara
Plast/gummi	108	99	108	105
Läkemedel	77	77	100	100
Kemi/raff	100	103	107	104
Totalt	90	90	104	102

Bild 7. Den svenska konjunkturen går sämre än många ekonomer tidigare räknat med och återhämtningen skjuts på framtiden. Hur ser ni på den väntade konjunkturåterhämtningen utifrån ert företagsperspektiv?

Återhämtningen för vår del... Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff	Totalt
Har redan påbörjats	8%	0%	6%	3%
Börjar märkas fjärde kvartalet 2024	12%	0%	6%	4%
Börjar märkas under första halvåret 2025	44%	0%	29%	17%
Börjar märkas efter första halvåret 2025	14%	87%	29%	55%
Inget av ovanstående: Vi har inte haft någon "lågkonjunktur"	21%	3%	4%	5%
Vet ej	1%	10%	26%	15%

Fem kvartal i följd med försiktiga produktionskostnadsökningar

Den hisnande kostnadsinflationen bland IKEM:s medlemmar känns som ett minne blott när tredje kvartalet summeras. I samtliga avgörande delar utvecklades företagets produktionskostnader försiktigt, i de flesta fall med en mycket svag tendens till deflation (se bild 2). Transportkostnaderna avviker förvisso med en svag kostnadsökning (årstakt), men inte på några alarmrande nivåer.

Fem kvartal i följd av stabila produktionskostnader välkomnas självfallet av företagen. Värt att

notera är ändå att de kostnadskliv branschen tagit under de senaste åren än så länge inte motsvarats av några tydligt återställande kostnadsminskningar. En svag krona är ett delsvar på varför det inte har hänt, även om kronan sedan augusti månad faktiskt hållit emot bättre än den annars decennielånga nedförslöpan.

Företagens prognos för Q4 är att kostnaderna (årstakt) ligger kvar på fjolårets nivåer, eller strax över. Så ingen deflation i sikte under Q4 heller med andra ord.

Förekommer det "personalövervintring"?

Hur ser det då ut på personalfronten bland företagen? Är de bemannade för att klara en tydlig konjunkturvändning när den väl kommer? Ja, är det korta svaret för den absoluta majoriteten av företagen. 82 procent av företagen ser inget behov av nyrekryteringar som ett svar på en tydligt ökad produktion.

Rimligtvis är ett lågt kapacitetsutnyttjande tillsammans med en

förhållandevis hög automationsgrad bland företagen svaret på det låga nyrekryteringsbehovet vid en konjunkturvändning. Plast- och gummiföretagen avviker dock tydligt från genomsnittet i denna fråga. Det är den mest arbetsintensiva delbranschen, där kapacitetsutnyttjandet redan nu ligger nära taket i många företag.

Att få företag räknar med att behöva rekrytera när hjulen börjar snurra snabbare är också ett bevis på förekomsten av "personalövervintring" genom lågkonjunkturen. Bristen på kvalificerad personal är ett vitt och välkänt problem inom hela den svenska tillverkningsindustrin och "personalövervintring" blir därför en kostnad värd att ta.

Bland de företag som svarar att de inte har något behov av nyrekryteringar (netto) svarar hela sex av tio kemiföretag och raffinaderier att de i varierande utsträckning hållit personalstyrkan intakt för att inte riskera stå kort om kompetens när det vänder upp. Motsvarande andel bland plast- och gummiföretagen var knappt 50 procent. Bland läkemedelsföretagen går det inte alls att påvisa någon förekomst av "personalövervintring".

Hur skall EU:s och svensk konkurrenskraft stärkas?

Att Europas "starke man", Tyskland, har tillväxtproblem av strukturell karaktär är självfallet en gemensam europeisk huvudvärk. Men tillväxtproblemen orsakade av en brist på

Bild 9. Stämmer påståendet att "företag ägnar sig åt övervintring av personal genom nuvarande lågkonjunktur" in i ert fall? Frågan ställd till de företag som svarade att de klarar sig med befintlig personalstyrka när konjunkturen vänder upp. Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff	Totalt
Ja, absolut	16%	0%	12%	6%
Ja, delvis	34%	0%	46%	21%
Nej	51%	100%	42%	72%

reformer och regellättnader är i allra högsta grad en problematik som gäller över nationsgränserna inom EU.

Mario Draghi satte i sin omfattande konkurrenskraftsrapport ljuset på de utmaningar EU står inför i detta avseende. I sina slutsatser ropar han på statliga investerings- och tillväxtstöd på i storleksordningen 8 000 miljarder kronor årligen för att stärka EU:s konkurrenskraft.

IKEM:s medlemsföretag är till övervägande del verksamma på en global marknad och får på ett eller annat sätt dagligdags kvitto på hur svensk konkurrenskraft står sig i en internationell kontext. Känner de igen sig i den oro som Draghi uttrycker för, det vill säga att EU halkar efter USA och Kina?

Svaret är att en övertygande majoritet om 97 procent av företagen gör det. Draghis problemformulering delas således av en stor andel svenska industriledare. Vilka de EU-gemensamma åtgärderna borde bli och vilken budget som kan

accepteras för att möta detta hot kommer förstas debatteras flitigt.

För svensk del trycker företagen särskilt på det uppenbara, men numera långt ifrån självklara, basvillkoret för svensk industri – säker tillgång på lågt prissatt el. Vidare lyfts minskat regelkrångel och snabbare tillståndshanteringar fram som avgörande av företagen. Inget nytt under solen förvisso, men icke desto mindre väsentliga önskemål för att försvara svensk konkurrenskraft. Minskade inkomstskatter och lägre arbetsgivaravgifter, i en riktning som placerar Sverige närmare viktiga konkurrentländers skattenivåer, pekas också ut som önskvärt av många företag.

Den sittande regeringen har visserligen tagit små steg i rätt riktning vad gäller brytpunkt för statlig inkomstskatt och marginalskattenivåer i höstens budget, men i övrigt ekar det ganska tomt vad gäller konkreta reformer eller åtgärder ämnade att öka svensk konkurrenskraft ur ett industriperspektiv. ■

IKEM:s konjunkturbarometer

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 475 miljarder kronor 2022. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbarometern sammanställs av Carl Eckerdal, chefekonom och redovisas för varje kvartal.

Har du frågor om Konjunkturbarometern?

Kontakta gärna Carl Eckerdal, chefekonom på carl.eckerdal@ikem.se eller 070-497 11 98.

Prenumerera på Konjunkturbarometern

Prenumerera på Konjunkturbarometern på ikem.se/konjunkturbarometern eller skicka ett mejl till nyhetsbrev@ikem.se